

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาระดับแรงงใจของนักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรมจังหวัดราชบุรี และเปรียบเทียบระดับแรงงใจของนักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรมตามลักษณะส่วนบุคคล 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี และเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรมตามลักษณะส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้ใช้ ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิง คุณภาพ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ในปี 2553 จำนวน 1,115,221 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กลุ่มที่ 2 เป็นผู้เกี่ยวข้อง กับการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 3 แห่ง จำนวน 110 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 86 คน ใช้การสุ่ม ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 2 ชุด ชุดที่ 1 นักท่องเที่ยว ชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีค่าเชื่อมั่น (r) = .9134 ชุดที่สอง ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีค่า เชื่อมั่น (r) = .8786 ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก จำนวน 17 คน และสนทนา กลุ่ม จำนวน 12 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวบรวมข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย (ตามวัตถุประสงค์)

1. แรงงใจของนักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเคยเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 ไม่เคยท่องเที่ยวทั้งสามแห่ง จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 ภูมิลำเนาที่เดินทางมาจาก กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 รองลงมาจากภาคใต้ จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 ประเภทของกลุ่มในการเดินทาง เป็นกลุ่มเพื่อน จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมาเป็น กลุ่มครอบครัว จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 การเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.75 รองลงมาเป็นรถเช่าเหมา จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และการรับรู้ข้อมูลการ

เดินทางจาก อินเทอร์เน็ต จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 รองลงมาเป็น เพื่อนแนะนำ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.75

กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ความสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี รองลงมาเป็นข้อ การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ การเรียนรู้เรื่องราวตัวตนของคนราชบุรี

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ สถานที่และอาคารสำหรับบริการนักท่องเที่ยว เช่น จิปาถะภัณฑ์ ห้องแสดงนิทรรศการ มีความเหมาะสม รองลงมาเป็นข้อ สถานที่จอดรถและยานพาหนะเพียงพอและมีความสะดวก ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม มีจำนวนพอเพียงและเหมาะสม และ ไฟฟ้าแสงสว่างเพียงพอต่อความต้องการและมีความเหมาะสม

ด้านการบริการ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ ได้รับความสะดวกในการสอบถามข้อมูล รองลงมาเป็นข้อมูลบุคลากรและเจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย บริการด้วยความสุภาพยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ข้อมูลชัดเจน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการจัดทำหนังสือ/แผ่นพับ/สื่อประเภทต่างๆเพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เข้าใจง่ายและเหมาะสม

ด้านการเดินทาง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ การเดินทางมีความสะดวกและปลอดภัย รองลงมาเป็นข้อ มีสถานที่จอดรถที่สะดวกและปลอดภัย ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีแผ่นป้ายบอกเส้นทางที่ชัดเจนและมีจำนวนเพียงพอ

ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ อินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ รองลงมาเป็นข้อ โทรทัศน์และ นิตยสาร สารคดีหรือการท่องเที่ยว ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ หนังสือพิมพ์

ด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ เพื่อศึกษาหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรมฯ รองลงมาเป็นข้อ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และบันเทิง ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ เพื่อเยี่ยมญาติ

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรเพศกับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ การศึกษา และอาชีพ มีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมอำเภออารยธรรมจังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การจัดการด้าน

กายภาพหรือภูมิทัศน์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ มีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ รองลงมาเป็นข้อ มีการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและศาสนสถานที่มีความเหมาะสม ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของทรัพยากรโบราณวัตถุ โบราณสถานและจิตรกรรมฝาผนัง รองลงมาเป็นข้อ การจัดศูนย์บริการหรือจุดบริการให้กับนักท่องเที่ยว มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการจัดอบรมพนักงานเป็นระยะๆตามความเหมาะสม

การจัดการด้านความสะดวกหรือการบริการพื้นฐานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ การจัดทำเส้นทางไปยังสถานที่ต่างๆหรือเส้นทางนำชม รองลงมาเป็นข้อ การจัดการเรื่องห้องสุขา ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ การจัดพื้นที่ขายของที่ระลึก

การจัดการด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ มีความปลอดภัยจากสัตว์ รองลงมาเป็นข้อ มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น รองลงมาเป็นข้อ ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการรับฟังข้อเสนอแนะ และความต้องการของชุมชน

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรเพศกับความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำแนกตามอายุระยะเวลาในการทำงาน และการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอู่อารยธรรม จังหวัดราชบุรี

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรชุมชน เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐภายนอก ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด หอการค้าจังหวัด รวมถึงททท.ภาค เป็นต้น 2) แหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วยการวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขคุณธรรม และเงื่อนไขความรู้ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละและจิตอุทิศ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะของ “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน การจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวที่ต่อเนื่อง

การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่นและสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญในการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งความรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล (ตามวัตถุประสงค์)

1. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในบริเวณอู่อารยธรรม จังหวัดราชบุรี

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทาง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเคยเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 ไม่เคยท่องเที่ยวทั้งสามแห่ง จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 ภูมิลำเนาที่เดินทางมาจาก กรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 ประเภทของกลุ่มในการเดินทาง เป็นกลุ่มเพื่อน จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 การเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 34.75 และการรับรู้ข้อมูลการเดินทางจากอินเทอร์เน็ต จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 จากข้อมูลบ่งชี้ว่ายังมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในแต่ละแห่ง อาจยังไม่เคยมาทั้ง 3 แห่งถึงครั้งหนึ่ง 1 ใน 3 เดินทางมาจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล เป็นการมากับเพื่อนและครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ และใช้รถยนต์ส่วนตัว แต่ภาคใต้ใช้การเดินทางโดยรถบัสเช่าเหมา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ตมากที่สุด แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในอู่อารยธรรม แม้ว่าบางส่วนอาจยังท่องเที่ยวไม่ครบทั้ง 3 แห่ง แต่ 1 ใน 3 ก็มาจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล การเดินทางมากับกลุ่มเพื่อน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวอู่อารยธรรมของจังหวัดราชบุรี ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก เพียง 100 กิโลเมตร สอดคล้องกับการวิจัยของนิคม ประเมโท (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่จูงใจนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่าวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวที่มากับเพื่อนและครอบครัวโดยส่วนใหญ่เลือกมาที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมากที่สุด รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตามลำดับ นักท่องเที่ยวเห็นว่า ปัจจัยจูงใจให้เข้ามาท่องเที่ยวอันดับแรก คือ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาเป็นความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ต้องการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ และมีบริษัทบริการนำเที่ยวให้เลือกมากมาย ตามลำดับ ซึ่งเป็นการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ทำให้การเดินทางได้สะดวก การเดินทางใช้เวลาไม่นานนัก ประกอบกับในช่วงเวลาของการวิจัยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีปัญหาอุทกภัยน้ำท่วม จึงเป็นโอกาสที่ทำให้คนกรุงเทพฯ และปริมณฑลมาพักผ่อนในวันธรรมดามากขึ้น นอกเหนือจากวันหยุดราชการ หรือเสาร์-อาทิตย์ที่คนกลุ่มนี้มักเดินทางท่องเที่ยวตามต่างจังหวัด ซึ่งเคริชและคณะ (Krech, et al. 1961) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจเป็นกระบวนการทางจิตใจที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จนเกิดผล

สำเร็จถูกต้องตามทิศทางที่ต้องการ ส่วนสิทธิโชค วรานุสันติกุล (2546) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจมี 2 ส่วนคือ

- 1) แรงจูงใจภายใน เป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นเจตคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ และ
- 2) แรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งที่ผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม อาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศ ชื่อเสียง คำชม การได้รับการยอมรับยกย่อง ส่วนบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 2) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวว่าการดำรงชีวิตของมนุษย์จำเป็นต้องมีทั้งการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพ ควบคู่ไปกับการนันทนาการ เนื่องจากการประกอบอาชีพของมนุษย์ก่อให้เกิดความตึงเครียด จึงต้องมีการนันทนาการเพื่อความผ่อนคลาย ความเครียดในยามว่าง ซึ่งนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่นิยมกันมาก คือ การท่องเที่ยว จึงเห็นได้ว่า แรงจูงใจในการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง ซึ่งโดยปกตินักท่องเที่ยวจะเดินทางหรือไม่นั้น จะมีแรงจูงใจที่สำคัญ คือแรงจูงใจทางด้านวัฒนธรรม (Cultural Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการอยากรู้จักวัฒนธรรมของประเทศที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน ความปรารถนาที่อยากรู้จักกับผู้อื่น รวมทั้งเรื่องราวที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต คนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ เทศกาลต่างๆ และศาสนา เป็นต้น (McIntosh and Goeldner, 1986 : 124-125) สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541 : 1) ที่กล่าวถึง การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่กระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรรมงานประจำ รวมถึงการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่ ส่วนสุริรัตน์ เตชะทวิวรรณ (2544 : 67-68) ได้กล่าวถึง สิ่งกระตุ้นความต้องการในการท่องเที่ยว (Energizers of Demand) หมายถึง ความน่าสนใจของสิ่งจูงใจต่างๆ ของสถานที่ท่องเที่ยว อันเป็นสิ่งชักนำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจที่จะเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ดังกล่าว หรือช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเดินทางเพื่อการพักผ่อน หรือการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น วันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดพักผ่อนประจำปี เป็นต้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้รับทราบข้อมูลมาจากทางอินเทอร์เน็ตมากที่สุด แสดงว่านักท่องเที่ยวมีการรับรู้ข่าวสาร และสถานที่ท่องเที่ยวได้สะดวก ทั้งนี้เนื่องจากกรุงเทพฯและปริมณฑล เป็นศูนย์กลางของเมืองหลวงและมีการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่สามารถเข้าถึงได้ครอบคลุมมากที่สุด การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นวัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม วัฒนธรรมจึงมีความหมายครอบคลุมแบบแผนการดำเนินชีวิตทุกแง่มุม พิจารณาจากทัศนคติที่ยังชีพแล้ว อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นดังอุปกรณ์ที่มนุษย์ใช้เพื่อการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด วัฒนธรรมจึงเป็นภูมิปัญญาที่คนรุ่นลูกหลานได้สืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษ ในปัจจุบันได้มีการนำสิ่งที่เรียกว่า วัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยวจึงกลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545 : 253)

1.2 แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69, S.D.=.949$) ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.41, S.D.=1.057$) แสดงถึงผู้อารยธรรมของจังหวัดราชบุรีมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88, S.D.=.919$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ความสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี ($\bar{X}=4.02, S.D.=.905$) รองลงมาเป็นการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ($\bar{X}=3.97, S.D.=.901$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ การเรียนรู้เรื่องราวตัวตนของคนราชบุรี ($\bar{X}=3.78, S.D.=.979$) แสดงให้เห็นว่าในผู้อารยธรรมของจังหวัดราชบุรีทั้ง 3 แห่ง มีสิ่งดึงดูดใจที่เป็น ศิลปะ วัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ ที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวได้มาศึกษา เยี่ยมชมและท่องเที่ยว ซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน อย่างเช่นเมืองคูบัวจะเป็นเมืองโบราณ มีสถาปัตยกรรมที่บ่งบอกรากเง้าไท-ยวน ผนังใหญ่วัดขนอนบ่งบอกศิลปะที่เป็นแห่งเดียวในราชบุรีที่โดดเด่นที่สุด และวัดคงคารามมีจิตรกรรมฝาผนัง ภูมิทรงไทยที่แหล่งท่องเที่ยวทั้งสามแห่งมีสิ่งดึงดูดใจได้

2) ด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.41, S.D.=1.057$) ซึ่งต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้นการประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งยังสอดคล้องกับปัญหา/อุปสรรคที่นักท่องเที่ยวกล่าวถึงปัญหาในการประชาสัมพันธ์ คือ การประชาสัมพันธ์เส้นทางเดินทางยังมีน้อย ความถี่ 14 คน ร้อยละ 10.77 เนื่องจากการประชาสัมพันธ์จะเป็นการกระตุ้น เผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก หรือทราบข้อมูลในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งในผู้อารยธรรมจังหวัดราชบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่ทราบ เนื่องจากการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องและจริงจัง สอดคล้องกับการวิจัยของ ศิริพันธุ์ รักเรียนราบ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่พำนักชั่วคราวในประเทศไทยที่พบว่า การประชาสัมพันธ์มีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดแรงจูงใจที่จะมาท่องเที่ยวมากขึ้น โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ภาครัฐควรส่งเสริมสร้างเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้รู้จักประเทศไทยมากขึ้น รวมถึงการเรียนรู้ตัวตนของคนราชบุรีที่อยู่ในระดับต่ำที่สุดด้านการรับรู้ข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.41, S.D.=1.057$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ อินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ ($\bar{X}=3.64, S.D.=1.110$) รองลงมาเป็นข้อ โทรทัศน์และ นิตยสารสารคดีหรือการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.43, S.D.=1.069$) และ ($\bar{X}=3.43, S.D.=1.069$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่ต่ำที่สุดคือหนังสือพิมพ์ ($\bar{X}=3.29, S.D.=1.083$) จากข้อเท็จจริงแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษาแทบไม่มีการประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ เนื่องจากมีค่าใช้จ่าย และอาจไม่ยั่งยืนพอ จึงไม่นิยมประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อนี้ สอดคล้องกับคนในชุมชนไม่ได้มีการเรียนรู้ในคุณค่ารากเง้าของตนเอง ทั้งที่จังหวัดราชบุรีมีถึง 8 ชาติพันธุ์ที่ว่า “ถ้ามองด้านพื้นถิ่น ชาติพันธุ์คนราชบุรีเป็นคนรักษาเรื่องความเป็นอยู่ในอัตลักษณ์ของเขา อยากให้เยาวชนรุ่นหลังคงไว้ซึ่งเชื้อสาย ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ คงไว้ซึ่งความงามความดีสืบสานกันไว้” ซึ่งจังหวัดราชบุรีมีทุนทางวัฒนธรรมมากมายถึง 8 ชาติพันธุ์นับเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดราชบุรี โดยที่จังหวัดราชบุรีมี

จุดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของชุมชนได้ ดังที่วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี กล่าวว่า “ถ้าพูดถึงคุณค่าศิลปวัฒนธรรมราชบุรี จะมองถึงศิลปวัฒนธรรมที่มีทุนเดิมมากมาย เป็นต้นว่า ชาติพันธุ์ต่างๆ เพราะเป็นเมืองต้นราชวงศ์ที่ 1 เป็นหลักฐานบ่งบอกความเป็นอยู่ในจังหวัด ซึ่งประเทศไทยมีหลากหลายทางศาสนา ทางราชบุรีก็จะมีทั้ง พุทธ คริสต์ อิสลาม ที่เข้ามาอยู่ตรงนี้ และเป็นคนที่รักพื้นถิ่นกันอยู่ เช่น ชาวไทยพื้นถิ่นจะอยู่แถวโพธาราม มีประเพณีอนุรักษ์ไว้ และเวลาที่มีช่วงวัฒนธรรมเราก็จะจัดงานวัฒนธรรมอนุรักษ์เกี่ยวกับชาติพันธุ์และอาหารพื้นถิ่น... จริงๆแล้วเรามีทุนทางวัฒนธรรมอยู่แล้ว เราไม่จำเป็นต้องสร้างให้เป็นสมัยใหม่ เช่น สวนผึ้ง จะมีโครงการที่วัฒนธรรมทำอยู่แล้ว ชื่อว่าโครงการบ้านรักไทย ตรงนั้นจะมีชาวกระเหรี่ยงอยู่ เราก็จะส่งเสริมให้พื้นที่เหล่านั้นเป็นหมู่บ้านชาวกระเหรี่ยงและอยากให้มีอาชีพเกี่ยวกับการถักทอ ทอผ้า การค้าขาย ปลูกผักเกี่ยวกับพืชการเกษตร ให้ได้มาจำหน่ายในหมู่บ้าน เพราะทุกวันนี้ตรงนี้น่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างดีเลย” และมีข้อเสนอแนะในด้านคุณค่าที่ว่า 1) เสนอให้มาเมืองคูบัวและจิปาละกัณฑ์หรือหนังใหญ่วัดขนอน หรือจิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม 2) นำมาท่องเที่ยวเพราะเห็นว่าวัดคงคารามมีประวัติของคนไทยสมัยก่อนมากมาย ฝาผนังวัดคงคารามให้ความรู้มากมาย แบบละมีสิ่งน่าสนใจอย่างมาก สอดคล้องกับการวิจัยของศิริพันธุ์ รักเรียนราบ (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนมากที่สุด เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากงานประจำ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เคยเป็นอยู่ ส่วนปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจน้อยที่สุดของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ จุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวเพื่อเพชรสน้อยที่สุด ส่วนแรงจูงใจในการท่องเที่ยวด้านอื่นๆ คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเดินทาง ด้านการบริการ ด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ให้ความสำคัญในระดับใกล้เคียงกัน นอกจากนี้จากแบบสอบถามพบว่า นักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจในด้าน (1) ความประทับใจ ได้แก่ 1) ความสวยงามไม่เหมือนที่ไหนและประทับใจ 2) อยากได้สัมผัสกับสถานที่โบราณคดีที่มีความสวยงามและประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น และ 3) ความสวยงามเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรม เป็นวัดขึ้นชื่อ ย้อนวิถีชีวิตในอดีต ศิลปวัฒนธรรมด้านต่างๆ (2) ความเพลิดเพลินใจ (3) การเรียนรู้ในท้องถิ่น และ (4) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61, S.D.=.883$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ สถานที่และอาคารสำหรับบริการนักท่องเที่ยว เช่น จิปาละกัณฑ์ ห้องแสดงนิทรรศการ มีความเหมาะสม ($\bar{X}=3.91, S.D.=.889$) รองลงมาเป็นข้อ สถานที่จอดรถและยานพาหนะเพียงพอและมีความสะดวก ($\bar{X}=3.65, S.D.=.889$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ร้านอาหาร-เครื่องดื่มมีจำนวนพอเพียงและเหมาะสม และไฟฟ้าแสงสว่างเพียงพอต่อความต้องการและมีความเหมาะสม ($\bar{X}=3.49, S.D.=.989$) และ ($\bar{X}=3.49, S.D.=.881$) ตามลำดับ สอดคล้องกับชูสิทธิ์ ชูชาติ (2533) ที่ว่าร้านอาหารและภัตตาคาร (Bar & Restaurant) การจัดอาหารและเครื่องดื่ม (Food & Beverage) บริการแก่ผู้เดินทางเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การจัดบริการดังกล่าวแล้วควรประกอบด้วย อาหารท้องถิ่น อาหารประจำชาติ และอาหารสากล ดังนั้น

ถึงอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของนักท่องเที่ยว แต่สิ่งที่เป็นปัญหา คือ ร้านอาหารและเครื่องดื่มมีน้อย ไม่เพียงพอ ในบางแห่งไม่มีเลยทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความลำบากในการหาอาหารและเครื่องดื่มรับประทาน รวมถึงทำให้แรงจูงใจในการท่องเที่ยวลดลงได้ สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 2-5) ที่ว่าทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นปัจจัยที่สำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือ โครงข่ายขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง แต่ถ้าขาดเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแล้ว แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความประทับใจหรือมีคุณค่าสูงเพียงใดก็ตาม ย่อมจะไร้ความหมายอย่างสิ้นเชิง

4) ด้านการบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76, S.D.=.925$) เมื่อพิจารณารายชื่อลำดับสูงที่สุด คือ ได้รับความสะดวกในการสอบถามข้อมูล ($\bar{X}=3.86, S.D.=1.001$) รองลงมาเป็นข้อมูลบริการและเจ้าหน้าที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย บริการด้วยความสุภาพยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ข้อมูลชัดเจน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X}=3.84, S.D.=.863$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการจัดทำหนังสือ/แผ่นพับ/สื่อประเภทต่างๆเพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เข้าใจง่ายและเหมาะสม ($\bar{X}=3.60, S.D.=1.031$) จะเห็นได้ว่าด้านการบริการอยู่ในระดับมาก แต่ข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการจัดทำหนังสือ/แผ่นพับ/สื่อประเภทต่างๆเพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เข้าใจง่ายและเหมาะสม แสดงถึงเอกสารเพื่อการบริการนักท่องเที่ยว ไม่มีหรือมีไม่เพียงพอ เนื่องจากนักท่องเที่ยวอาจต้องการใช้ประกอบในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สำคัญๆ ประกอบกับในแหล่งท่องเที่ยวไม่มีมัคคุเทศก์ให้บริการ มีเพียงผู้มีจิตอุทิศ หรือผู้นำเป็นผู้นำชม อาจไม่สามารถให้บริการได้ตลอดเวลา รวมถึงหากนักท่องเที่ยวมาจำนวนมากในเวลาเดียวกัน สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 2-5) ที่ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีการต้อนรับอย่างเป็นมิตรจากเจ้าของท้องถิ่น (Amity) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมแล้วเกิดความสุขความประทับใจจนเป็นที่กล่าวขานถึงความ เป็นมิตรไมตรีอันดีงามของคนไทยไปทั่วโลก ทั้งยังสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ; มหาวิทยาลัยนานาชาติแอสตอร์ (2553 : 3-1); ธานี อธิชัยกุล, (2554 : 1-6-1-7) ได้กล่าวถึง หลักการ 5As ของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ คือ ความประทับใจ (Amenity) เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้ง ในการเที่ยวชม เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ อาทิ ประสาท ราชวัง วัด โบราณสถานต่างๆ ที่แสดงถึงอารยธรรมในอดีต ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน เช่น อุทยานแห่งชาติ และ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น งานประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทย เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มาก หากนักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและบันเทิงใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่การออกกำลังกาย เช่น การเที่ยวชมสถานที่แปลกใหม่ ภูมิทัศน์ของเมือง การสัมผัสหรือชื่นชมธรรมชาติ วัฒนธรรม การซื้อสินค้าที่ระลึก เป็นต้น สอดคล้องกับเฮนจ์และชู (Heung and Chu 2000) ได้วิจัยเรื่อง ความพอใจของนักท่องเที่ยวเอเชียและนักท่องเที่ยวชาวตะวันตก ที่มี

ต่อคุณภาพของการให้บริการของโรงแรมในฮ่องกง ที่พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวเอเชียจะเน้นไปที่ปัจจัยในด้านความคุ้มค่าของราคาเป็นหลัก ในขณะที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวตะวันตกจะขึ้นอยู่กับปัจจัยในด้านคุณภาพของห้องพักเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (Ministry of Tourism, Republic of Maldives, 2004: online) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ประจำปี 2004 ที่พบว่า การให้บริการของสนามบิน อยู่ในระดับดี มีความพึงพอใจในระดับมากต่อการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในเมืองเมล 37 (Male)

5) ด้านการเดินทาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60, S.D.=.902$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ การเดินทางมีความสะดวกและปลอดภัย ($\bar{X}=3.78, S.D.=.861$) รองลงมาเป็นข้อ มีสถานที่จอดรถที่สะดวกและปลอดภัย ($\bar{X}=3.61, S.D.=.986$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีแผ่นป้ายบอกเส้นทางที่ชัดเจนและมีจำนวนเพียงพอ ($\bar{X}=3.48, S.D.=.963$) จะเห็นได้ว่าด้านการเดินทางอยู่ในระดับมาก แต่ข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีแผ่นป้ายบอกเส้นทางที่ชัดเจนและมีจำนวนเพียงพอ สอดคล้องกับปัญหา/อุปสรรคที่นักท่องเที่ยวได้แก่ 1) ป้ายบอกทางมีจำนวนน้อย ถ้ามาจากต่างจังหวัดอาจหลงได้ มีความถี่ 13 คน ร้อยละ 10.00 2) ป้ายประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย ความถี่ 6 คน ร้อยละ 4.16 จากปัญหาดังกล่าวอาจทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวลำบากเนื่องจากอาจหาไม่พบ คือหลงทาง หรือใช้เวลานานกว่าจะหาพบ แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังขาดป้ายบอกทางขนาดใหญ่ในเส้นทางถนนเพชรเกษม รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเองไม่มีงบประมาณในส่วนนี้ นอกจากนี้ยังต้องขออนุญาตจากแขวงทางถึงจะติดตั้งป้ายได้ อันเป็นปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งของจังหวัดราชบุรีที่มีปัญหาเรื่องป้ายบอกทาง

6) ด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67, S.D.=1.010$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับ สูงที่สุด คือ เพื่อศึกษาหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรมฯ ($\bar{X}=3.80, S.D.=.984$) รองลงมาเป็นข้อ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และบันเทิง ($\bar{X}=3.70, S.D.=.942$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ เพื่อเยี่ยมญาติ ($\bar{X}=3.52, S.D.=1.148$) จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายหลักคือ เพื่อศึกษาหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรมฯ จึงเป็นการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา มากกว่าการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติ ทำให้มีโอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ดึงดูดใจ นอกจากนี้ ความต้องการในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละคน มีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ เช่น มีความต้องการ และความปรารถนาที่จะหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เป็นอยู่ มีความต้องการที่แสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ หรืออาจเกิดจากข้อจำกัดทางด้านเวลา สถานภาพทางเศรษฐกิจ การยอมรับและเจตคติที่มีต่อการท่องเที่ยว เป็นต้น (สุริรัตน์ เตชะทวิวรรณ, 2544 : 67-68) และสอดคล้องกับการวิจัยของสุภา นานาแซง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยจูงใจในการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยจำแนกตามรายได้ และระดับการศึกษาและเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายที่พบว่า 1) นักท่องเที่ยวเห็นว่า ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยวและบริการ และด้านทำเลที่ตั้งเป็นปัจจัยจูงใจในการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว และด้านการสื่อสาร และการ

ประชาสัมพันธน์ใจในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีระดับการจูงใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว บรรยากาศ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีอาณาเขตติดต่อกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเดินทางไปจังหวัดอื่นได้ง่าย มีการคมนาคมสะดวกปลอดภัย มีบริการด้านการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สอดคล้องกับกระทรวงการท่องเที่ยวสาธารณรัฐมัลดีฟส์ (Ministry of Tourism, Republic of Maldives.2004: online) ได้วิจัยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ประจำปี 2004 ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยวพบว่า การให้บริการของสนามบิน อยู่ในระดับดี มีความพึงพอใจในระดับมากต่อการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในเมืองเมล 37 (Male) ซึ่งเป็น เมืองหลวงของมัลดีฟส์ และ มีความเห็นว่าบริการที่ได้รับมีความคุ้มค่า เมื่อเทียบกับเงิน ที่ใช้จ่ายไป โดย ร้อยละ 95 จะแนะนำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่มัลดีฟส์

2. ผลการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม รวมถึงความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับลักษณะส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรเพศกับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ นักท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของแรงจูงใจในการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ การศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (p-value =.000,.000 , .000 ตามลำดับ) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ระหว่างตัวแปรเพศกับความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของผู้เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ของความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ ระยะเวลาในการทำงาน และการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยัง สอดคล้องกับสุภา นาแซง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยจูงใจในการ ท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมี ปัจจัยโดยรวมและในด้านต่างๆยกเว้นการสื่อสาร เป็นปัจจัยจูงใจในการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเห็นว่า ปัจจัยดังกล่าวจูงใจใน การท่องเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยวที่ระดับการศึกษาอื่นๆ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวที่มีรายได้แตกต่างกันมี ปัจจัยโดยรวมและอยู่ในด้านต่างๆ จูงใจในการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 โดยนักท่องเที่ยวที่มีรายได้มากกว่าเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวจูงใจในการท่องเที่ยวมากกว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้น้อยกว่า สอดคล้องกับจุฑามาศ คงสวัสดิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษา แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า นักท่องเที่ยว ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันมีระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมือง โบราณอุ้มทองในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่แตกต่างกับงานวิจัยของนิคม

ประเมโท (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่จูงใจนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท และมีรายได้มากกว่า 10,000 บาท เนื่องจากในงานวิจัยนี้เป็นกลุ่มนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด ที่มาทัศนศึกษา และแหล่งท่องเที่ยวมีบริบทและความแตกต่างกันในสถานที่ท่องเที่ยว

3. ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอุ่อารยธรรมจังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.59, S.D.=.946$)

3.1 การจัดการด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81, S.D.=.876$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ มีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ ($\bar{X}=4.00, S.D.=.806$) รองลงมาเป็นข้อ มีการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและศาสนสถานที่มีความเหมาะสม ($\bar{X}=3.95, S.D.=.740$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.58, S.D.=.973$) จึงเห็นได้ว่าทรัพยากรประเภทศิลปวัฒนธรรมมากมายหลายประเภท แต่เมื่อรวมกันแล้วกลับมีความสอดคล้อง ผสมผสาน และกลมกลืนเป็นวัฒนธรรมไทยได้อย่างสมบูรณ์ (มหาวิทยาลัยเกริก, 2546 : 18) ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ มรดกทางศิลปวัฒนธรรมจึงแสดงออกถึงความเป็นชาติไทยให้ปรากฏทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ซึ่งฟริดเจน (Fridgen 1991) ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางไปยังสถานที่ซึ่งมีเสน่ห์ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเยี่ยมชมวิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนท้องถิ่น ที่มีความแตกต่างกัน หรือการเยี่ยมชมร่องรอยกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้คนในอดีต

3.2 การจัดการด้านแหล่งเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.50, S.D.=1.032$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของทรัพยากรโบราณวัตถุโบราณสถานและจิตรกรรมฝาผนัง ($\bar{X}=3.67, S.D.=.975$) รองลงมาเป็นข้อ การจัดศูนย์บริการหรือจุดบริการให้กับนักท่องเที่ยว มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=3.65, S.D.=.938$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการจัดอบรมพนักงานเป็นระยะๆตามความเหมาะสม ($\bar{X}=3.35, S.D.=1.102$) จึงเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เกิดความภาคภูมิใจ สำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ หวงแหวน รักผืนแผ่นดินที่อยู่ (อุดมเชยกิจวงศ์ และคณะ, 2548 : 67-72) สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 2-5) ที่ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมสถานที่นั้นๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไป ตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่ม

หนึ่งสนใจด้านความสวยงามของธรรมชาติ ก็ชอบไปที่เขาวงกตหรือหาดทราย หรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งสนใจด้านศิลปวัฒนธรรมก็ชอบไปที่ชมวิถีชีวิตของชาวเขา หรือนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มสนใจ ด้านโบราณสถานก็ชอบไปที่ชมอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนั้นภาพลักษณ์และราคาค่าเข้าชมของทรัพยากรท่องเที่ยวก็มีส่วนในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมด้วย เป็นไปตามที่บุญเลิศ จิตตั้ง วัฒนา, 2548 : 286-288 ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของ อุไรพรธณ ปางอุคมทรัพย์ (2544: บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ พบว่า มีปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการการท่องเที่ยว และปัจจัยองค์กรชุมชน มีระดับศักยภาพในปัจจัยด้านองค์กรชุมชนสูงสุด มีระดับศักยภาพในปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่และปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำสุด

3.3 การจัดการด้านความสะดวกหรือการบริการพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54, S.D.=.935$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ การจัดทำเส้นทางไปยังสถานที่ต่างๆ หรือเส้นทางนำชม ($\bar{X}=3.81, S.D.=.792$) รองลงมาเป็นข้อ การจัดการเรื่องห้องสุขา ($\bar{X}=3.69, S.D.=.903$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุดคือ การจัดพื้นที่ขายของที่ระลึก ($\bar{X}=3.38, S.D.=.969$) สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 2-5) ที่ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับความสุข ความสบายใจและความประทับใจ โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาและพัฒนาเพื่อบริการแก่ประชาชนของตนเองอยู่แล้ว สำหรับนักท่องเที่ยวถือเป็นผลพลอยได้จากการให้บริการเหล่านี้ สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ; มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมป์ฟอร์ด, (2553 : 3-1); ราณี อิศัยกุล (2554 : 1-6-1-7) ได้กล่าวถึง หลักการ 5As ของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปที่ท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ คือ การบริการอำนวยความสะดวก (Ancillary Service) หน่วยงานและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรจัดสรรบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่ การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น และการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนา การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้นำและสมาชิกในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว การวางแผน การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

3.4 การจัดการด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.60, S.D.=.950$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ มีความปลอดภัยจากสัตว์ ($\bar{X}=3.81, S.D.=.963$) รองลงมาเป็นข้อ มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย ($\bar{X}=3.79, S.D.=.890$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.10, S.D.=1.114$) สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 2-5) ที่ว่าสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งให้ความปลอดภัยทางร่างกายชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจที่จะไปท่องเที่ยวยังสถานที่ใดก็ตาม นักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินเป็นสำคัญ ได้แก่ การป้องกันการโจรกรรม ซึ่งทรัพย์สิน และรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านความปลอดภัยอื่นๆ เช่น การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว ด้านแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การให้ข่าวสารข้อมูลด้านความปลอดภัย เป็นต้น สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 286-288) ที่ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

3.5 การมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.48, S.D.=.939$) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ($\bar{X}=3.70, S.D.=.782$) รองลงมาเป็นข้อ ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ($\bar{X}=3.60, S.D.=.890$) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ มีการรับฟังข้อเสนอแนะ และความต้องการของชุมชน ($\bar{X}=3.36, S.D.=.940$) จากผลการวิจัยบ่งชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมาก มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น สามารถบ่งบอกศิลปวัฒนธรรม หรือสิ่งดี ๆ ที่มีมาแต่อดีตกาล เป็นจุดเด่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชม แต่ประเด็นที่ต่ำสุด คือ การมีการรับฟังข้อเสนอแนะ และความต้องการของชุมชนยังอยู่ในระดับต่ำที่สุด อันเนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 3 แห่งมักดำเนินการโดยผู้นำชุมชนเป็นหลัก อาจละเลยความคิดเห็นของคนในชุมชน ประกอบกับคนในชุมชนมักให้ความสำคัญกับเรื่องอาชีพ ปากท้อง การทำมาหากินมากกว่าที่จะสนใจในเรื่องนี้ ข้อเสนอในการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ที่อุดม เขยกิจวงศ์ และคณะ (2548 : 67-72) กล่าวว่า ต้องช่วยกันดูแลหากเห็นสิ่งใดผิดปกติ ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าไปจัดการแก้ไข นอกจากนี้ยังต้องช่วยกันส่งเสริม อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและช่วยกันดูแลความสะอาดของสถานที่ด้วย ขณะที่รัฐบาล มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการระบบการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบ ไม่ปล่อยให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งใช้ประโยชน์จนสูญเสียความสมดุล รัฐบาลต้องกำหนดรูปแบบ กติกา เข้มงวด กวดขันให้มีการปฏิบัติตาม ลงโทษผู้ที่กระทำผิดหรือฝ่าฝืน ให้การสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรในการอนุรักษ์ ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดวิธีการสงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ การกำหนดพื้นที่เขตการอนุรักษ์สัตว์ป่า การกำหนดพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ และการกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชน

ในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 : 286-288) นอกจากนี้บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 288-290) ยังกล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอำเภอธรรมของเมืองโบราณและจิปาละ ภัณฑสถานบ้านคูบัว ภายในวัด โขลงสุวรรณคีรี มีการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ก่อกวน มีภูมิคุ้มกัน อยู่อย่างวิถีเรียบง่าย ชุมชนมีรายได้ สามารถส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การขายอัตลักษณ์ความเป็นคูบัว มีคลังความรู้ชุมชน ส่วนบทบาทการสนับสนุนขององค์กรภาครัฐและเอกชน มีการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น โรงไฟฟ้าราชบุรี มีการจัดการการท่องเที่ยวแบบสมัย ได้แก่ 4 M คือ คน เงิน วัสดุ และวิธีการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเน้นการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวการอนุรักษ์ สืบทอด ไท-ยวน วันสงกรานต์ นางอม แสง สี เสียง มีกิจกรรมครบวงจร ส่วนปัจจัยความสำเร็จ คือ ผู้นำการมีส่วนร่วม การจัดการ การประชาสัมพันธ์ ใช้หลัก “บวร” สามัคคี ส่วนปัจจัยความล้มเหลว คือ ผลประโยชน์ ความขัดแย้ง ขาดการมีส่วนร่วม ทิฐิ อัจฉา

ส่วนหนึ่งใหญ่วัดขนอน มีการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน มีการพึ่งตนเอง ชุมชนมีรายได้ ค่อยเป็นค่อยไป ความรู้และคุณธรรม มีหลักสูตรท้องถิ่น คลังความรู้ชุมชน บทบาทการสนับสนุนขององค์กรภาครัฐและเอกชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการจัดการการท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การเป็นแบบอย่างให้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวคือการไหว้พระประธาน การทำการตลาด การสร้างความแตกต่าง การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาคน การจัดการทางน้ำ มหกรรมหนังใหญ่ วันสงกรานต์ การแสดงหนังใหญ่ทุกวันเสาร์ ปัจจัยความสำเร็จ คือ การใช้หลักบวร การมีส่วนร่วม การทุ่มเทจริงจัง ศรีทธาในตัวบุคคล ความรู้ ส่วนปัจจัยความล้มเหลว ไม่พบแต่สามารถพัฒนาเป็นลำดับขั้น ที่เจริญรุ่งเรืองไม่ลงไปถึงจุดต่ำสุด

ขณะที่วัดคงคาราม มีการจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเช่นกัน มีการพึ่งตนเอง การใช้พลังชุมชน การเกษตรผสมผสาน คลังความรู้ชุมชน ส่วนบทบาทการสนับสนุนขององค์กรภาครัฐและเอกชนยังให้การสนับสนุนน้อยมาก การจัดการการท่องเที่ยวมีการจัดการสมัยใหม่ การจัดการความรู้ โครงสร้างบริการ การบริหารพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การเปิดโลกทัศน์ การจัดทำโครงการ การพัฒนาคน กิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ถนนข้าวแช่ พื้นฟูวัฒนธรรมมอญ วันสงกรานต์ ส่วนปัจจัยความสำเร็จ การใช้หลักจิตอาสา บวร ปัจจัยความล้มเหลว คือ การมีส่วนร่วม และผู้นำ

4. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอุ่ออารยธรรม จังหวัดราชบุรี

4.1 สภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี

การพัฒนาที่ก้าวหน้าเป็นลำดับจากที่สถานที่ท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้จัก จนเริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้น เนื่องจากจังหวัดราชบุรีมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งชาติพันธุ์ จึงต้องสืบสานอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลัง จังหวัดราชบุรีมีทุนทางวัฒนธรรมมากมาย ถึง 8 ชาติพันธุ์นับเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีจุดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของชุมชนได้ สอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพที่ว่า สภาพการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะผู้รับผิดชอบโดยตรงของจังหวัดราชบุรี ซึ่งหัวหน้ากลุ่มงานการท่องเที่ยว กล่าวถึง ภาพรวมของการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ดังนี้ว่า “ราชบุรีเคยเป็นอุ่ออารยธรรมมาก่อน ทางโบราณคดี ของเก่าที่ค้นพบได้เคยเจริญมาก่อนในสมัยทวารวดี ทางสำนักงานเองพยายามพิธีเชันต์ราชบุรีในฐานะเมืองเก่า ก็จะนำศิลปะเผยแพร่ต่อสายตานักท่องเที่ยว ...เติบโตค่อนข้างเร็วเด่นๆอยู่ 3 อย่างคะ อย่างแรกคือ ความหลากหลายของชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความหลากหลายของศิลปะ คือ เรานำเสนอราชบุรีเมืองของศิลปะ มีหลายแขนง แหล่งท่องเที่ยวภูเขา น้ำตกป่าไม้” และยังคงกล่าวถึงสภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดราชบุรี ดังนี้ว่า “แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่ง แหล่งที่ติดตลาดแล้วคือ วัดขนอน คนก็จะนิยมมาเที่ยวกันเยอะ มีรถทัวร์มาลง ส่วนอื่นๆก็แล้วแต่เทศกาล ซึ่งทางสำนักงานก็พยายามจัดกิจกรรมลงไป เพื่อให้เกิดกระแสในแหล่งท่องเที่ยวด้วย”

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคูบัว มีสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวชุมชนจากอดีตกับปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ การท่องเที่ยวก็เปลี่ยนแปลงไป อย่างเมืองโบราณคูบัวก็ได้พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวที่สำคัญและแพร่หลายมากขึ้น ซึ่งมีของเก่ามีที่คุณค่ามากมาย มีการพัฒนาทุกด้าน ทั้งแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำ นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นชาติพันธุ์ ไทย-ยวน จุดเด่นมีโบราณสถานผ้าจก ประเพณี วัฒนธรรมไทย-ยวน ประเพณีดั้งเดิม Wireless ในวัดโขลงฯ จุดอ่อนและปัญหา คือ การประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง ความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจ ผลประโยชน์ การปิดกั้นของกรมธนารักษ์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีและบนฐานของความไม่ลงรอยกัน ความต้องการพัฒนาการพัฒนารอบเมืองโบราณ และท่องเที่ยวแบบเกาะกลุ่ม ตลาดชุมชน การสนับสนุนภาครัฐสนับสนุน มีการจัดงานสงกรานต์ แสง สี เสียง โรงไฟฟ้าราชบุรีสร้างพระใหญ่ในวัดโขลสุวรรณคีรี

ส่วนสภาพการณ์ของชุมชนสร้อยฟ้า อันเป็นที่ตั้งของหนังใหญ่วัดขนอน มีศิลปวัฒนธรรมที่เก่าแก่สืบทอดต่อกันมา มีอายุมากกว่า 100 ปีขึ้นไป มีความหลากหลาย โดยเฉพาะหนังใหญ่มีความโดดเด่น มีเพียง 3 แห่งในประเทศไทย วัดขนอนหนังใหญ่มีการพัฒนารวดเร็วเติบโต เข้มแข็งมีอาคารสถานที่ใหม่ นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นสูงสุด ชาติพันธุ์ มอญ จุดเด่น หนังใหญ่ พิพิธภัณฑ์ อัตลักษณ์ศิลปะ 5 แขนง การแสดงมีชีวิตชุมชนชาวมอญ ความร่วมมือของท้องถิ่น มีการพัฒนาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่กลับไปสู่การล้มเหลวไปแล้ว จุดอ่อนและปัญหา คือ คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อย ขาดการสนับสนุนจากรัฐอย่างต่อเนื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีมาก มีความต้องการพัฒนา ในแหล่ง

ท่องเที่ยวที่หลากหลาย/ แพ อุทยานมัจฉา การท่องเที่ยวทางน้ำ การขอรับการสนับสนุนภาครัฐมีการจัดงาน สงกรานต์ต้มหมกกรรมหนักใหญ่

ขณะที่จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม ในชุมชนคลองตาครมมีความหลากหลายในเชื้อชาติมอญ มีศิลปวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่มีความสวยงามและเก่าแก่ ภูมิไทย 9 ห้องและพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ล้วนบ่งบอกอัตลักษณ์ชาวมอญได้ มีการพัฒนาความร่วมมือของผู้นำท้องถิ่น แต่ยังไม่พัฒนาไปได้ช้า เน้นการพึ่งตนเองชาติพันธุ์มอญ จุดเด่น คือ จิตรกรรมฝาผนัง พิพิธภัณฑสถาน 9 ห้อง อัตลักษณ์ชาวมอญ การพึ่งตนเอง ความร่วมมือของท้องถิ่น จุดอ่อนและปัญหา คือ ภาครัฐยังไม่เคยสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดผู้ประสานงาน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการจัดการการท่องเที่ยวในระดับต่ำ ความต้องการพัฒนา ความต้องการพัฒนาให้เป็นถนนข้าวแช่ แพ อุทยานมัจฉา การท่องเที่ยวทางน้ำ ไม่มีในแผนการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการวิจัยของ รศิกา อังกูรและคณะ(2549 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบว่า 1) สถานการณ์และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน จากการศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดต่างๆ พบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษา หากความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงดงามในศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตร อลังการ และแตกต่างจากชาติอื่นๆ สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการเที่ยวชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น และการเที่ยวชมความงดงามของศิลปหัตถกรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามแม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านบวกต่อเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม แต่การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมายังพบว่าแต่ละจังหวัดมีปัญหาสำคัญ ซึ่งเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วนที่คล้ายคลึงกัน หากแต่มีความละเอียดอ่อนที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีลักษณะเฉพาะทั้งในวิถีการดำเนินชีวิต และลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน ปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง ปัญหาด้านบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว ปัญหาด้านการบริหารจัดการในชุมชนปัญหาการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและการลดคุณค่าดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรม

4.2 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรมในอู่อารยธรรม จังหวัดราชบุรี

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรชุมชน เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐภายนอก ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด หอการค้าจังหวัด รวมถึงทท.ภาค เป็นต้น 2) แหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยชุมชน สำหรับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย การวิเคราะห์ส่วนขาดในประเด็นปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยว การพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข คือเงื่อนไขคุณธรรม และเงื่อนไขความรู้ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละและจิตอุทิศ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะของ “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่นและสามารถจูงใจให้นักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งความรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จากผลการวิจัยที่มีข้อเสนอแนะถึง 5 ข้อ ได้แก่ 1) ควรมีป้ายส่งเสริมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างจริงจัง 2) ควรจัดให้มีการแสดงเพื่อกระตุ้นนักท่องเที่ยวมากกว่านี้ ควรทำทุกสัปดาห์ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อและโปรโมท ด้วยการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาเรื่อยๆ 3) ควรมีการประชาสัมพันธ์ทางเครือข่ายทางสังคม Social Network การประชาสัมพันธ์จากสื่อ นิตยสารการท่องเที่ยว Website พร้อมแนะนำการเดินทางและอาหาร ที่พักพร้อมกัน 4) ควรเร่งเน้นการประชาสัมพันธ์ เหมือนพิพิธภัณฑ์สยาม Museum Siam หากมีการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ 5) ควรมีการประชาสัมพันธ์โดยตรงไปตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้เด็กนักเรียน มาทัศนศึกษา มีวิทยากรที่มีความรู้ เพื่อให้เด็กติดตามสนใจ สอดคล้องกับการวิจัยของรศิกา อังกูรและคณะ(2549 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบว่า 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความเป็นชนชาติไทย ที่พบว่าแต่ละจังหวัดต่างก็มีศักยภาพและความโดดเด่นในลักษณะที่ใกล้เคียงกันทั้งในเรื่องความเป็นมา และความเก่าแก่ของประวัติศาสตร์โบราณสถานความมีเอกลักษณ์ในวัฒนธรรม และวิถีชีวิตและความงดงามในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเป็นที่สนใจและนิยมมาเที่ยวชมทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวชาวไทย ขณะเดียวกันยังมีความหลากหลายในเรื่องชาติพันธุ์และมีการรวมกลุ่มของวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็งจากศักยภาพดังกล่าวซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัด อย่างไรก็ตามจากการศึกษาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยภาพรวมไว้หลายประเด็น ได้แก่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การกระจายอำนาจการบริหารจัดการแก่ชุมชนและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม ความชัดเจนของนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นการทบทวนศักยภาพขีดความสามารถและข้อจำกัดของการท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง การกำหนดมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 2) แนวทางการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สำหรับการมีส่วนร่วม

ร่วมของผู้นำชุมชน ในฐานะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) อย่างไรก็ตามในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่พบว่ามีขนาดใหญ่มีการบริหารจัดการโดยอาศัยการมีส่วนร่วม ในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงานในหลายลักษณะ ตั้งแต่ร่วมคิดกิจกรรม ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมสนับสนุนทุน และแรงงาน และร่วมติดตามประเมินผล และยังสอดคล้องกับการวิจัยของสมพร คล้ายวิเชียร เกษสุดา บุรณพันธ์ศักดิ์ และกัญธิมา นาकिनชาติ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านช้างในอีสานใต้ ที่พบว่าแนวทางการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว 3 แนวทาง ดังนี้ 1) การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสัญจรโบราณของชาวเขมร ซึ่งในสมัยโบราณ พาหนะที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นสัตว์ได้ แก่ วัว ม้า และช้าง 2) การเดินทางท่องเที่ยวตามรอยการโจรกรรมโบราณวัตถุเขมร ซึ่งเป็นการจำลองเส้นทางของการขนส่งโบราณวัตถุเขมรออกนอกประเทศ ดังที่ทราบภาคอีสานใต้ของประเทศไทย ถือว่าเป็นเส้นทางหนึ่งที่นักโจรกรรมนิยมลักลอบขโมยโบราณวัตถุผ่านทางมา 3) การเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางจาริกแสวงบุญ ซึ่งปรากฏศาสนสถานที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ระหว่างศาสนสถานในภาคอีสานใต้ของประเทศไทยกับศาสนสถานในสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย สอดคล้องกับชิ้น ศรีสวัสดิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ ที่พบว่า 1) แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นระบบในรูปแบบของฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ แล้วเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยว โดยผ่านการประชุมสัมมนา ในรูปของเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และอินเตอร์เน็ต ได้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว 2) แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับจุฑามาศ คงสวัสดิ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า 1) นักท่องเที่ยวเห็นว่าแรงจูงใจในการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากจำนวน 5 ด้าน โดยเรียงจากลำดับมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ด้านบริการ ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ด้านการเดินทาง ด้านจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ และสุดท้ายมีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ การทดสอบสมมติฐานพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันมีระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองโบราณอุทอง ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) เจ้าหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่และภาคี มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณ อุทง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด 5 ด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ด้านกายภาพหรือภูมิทัศน์ ด้านความปลอดภัย ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ด้านแหล่งเรียนรู้ และด้านความสะดวกหรือบริการพื้นฐาน สอดคล้องกับพรทิพย์ เจริญกิจไพศาล (2553 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาด้านการคมนาคม โดยการปรับปรุงถนน และพัฒนาเส้นทางเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงถึงกันตลอดจนพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พันทิพ มาลา และลายอง ปลั่งกลาง (2553 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่าชุมชนอำเภอบ้านแพรกมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีการขุดพบโบราณวัตถุเครื่องเคลือบเครื่องปั้นดินเผาจำนวนมาก และพบสมุดข่อยโบราณตามวัดเก่าของชุมชน ที่มีบันทึกกล่าวถึงบ้านแพรกตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำลพบุรีสายเก่า ความเป็นอยู่ตามวิถีการเกษตร มีหัตถกรรมสำคัญคือ พัดสาน มีตำนานมีความเชื่อที่จารึกในสมุดข่อยที่ถูกเก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานบ้านแพรกที่สามารถสืบค้นได้ถึงปัจจุบันที่ชาวชุมชนและสถาบันการศึกษาในชุมชนได้ร่วมจัดกิจกรรมนำเสนอแก่บุคคลภายนอกให้รู้จักในงาน “วันรักบ้านแพรก” ชุมชนมีศักยภาพเพียงพอที่จะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะมีคุณค่าทางการศึกษา มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีความปลอดภัย แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดศักยภาพความพร้อมของบุคลากรอยู่บ้าง ส่วนแนวทางพัฒนาศักยภาพไว้ประกอบด้วย การจัดการบริหารในรูปคณะกรรมการ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และจัดการทางการตลาดตามความต้องการและความพร้อมของชุมชน ก็จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาว และสอดคล้องกับรินทร์ สังข์รักษาและคณะ (2555 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี ที่พบว่า ผลการเทียบเคียงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ “บวร” บ้าน วัด โรงเรียนในการมีส่วนร่วม มีผู้นำเข้มแข็ง สมาชิกร่วมมือ โครงสร้างองค์กร เทคโนโลยี ความรู้ ทักษะ/ความสามารถ การจัดการ วัฒนธรรมองค์กร จิตอุทิศ และทุนชุมชน ส่วนปัจจัยความล้มเหลว ได้แก่ ความอิจฉา ความขัดแย้งกันของสมาชิกและชุมชน การขาดความร่วมมือ และผลประโยชน์ และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชน ยึดหลักภูมิสังคม ผลประโยชน์ของชุมชน และความคุ้มค่ามากกว่าความคุ้มทุน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังไม่มีสิ่งดึงดูดใจที่โดดเด่นให้นักท่องเที่ยวสนใจมากพอ ดังนั้นหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับจังหวัด ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างเอกลักษณ์/ความรู้/คุณค่า ให้เห็นวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อการศึกษาศิลปวัฒนธรรม/ตัวตนของคนในอุ่อารยธรรมจังหวัดราชบุรี

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องระดับจังหวัด ควรเร่งรัดและสนับสนุน ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมถึงหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม/การรณรงค์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามปีปฏิทินอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี มีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระดับจังหวัด ควรเร่งรัดและสนับสนุน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ตามหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน การปรับภูมิทัศน์ รวมถึงเพิ่มความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวตามสภาพภูมิสังคม

2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากข้อค้นพบการวิจัยครั้งนี้ ควรพิจารณาประเด็นต่างๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการท่องเที่ยว ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังขาดการจัดการที่ดี ทั้งด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก หรือสินค้าพื้นถิ่น และไฟฟ้าแสงสว่าง รวมถึงมีคุกเทศก์ท้องถิ่นที่บริการนักท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น ควรมีการประชุมวิเคราะห์ส่วนขาดในปัญหาการท่องเที่ยว และจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ข้อมูลการเดินทาง เช่น ป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการท่องเที่ยว ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ/เอกสารแนะนำ รวมถึงอินเทอร์เน็ต ยังขาดการพัฒนาและไม่เพียงพอ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น ควรจัดทำแผนเพื่อของงบประมาณการสนับสนุนการดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น ร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรเร่งรัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเฉพาะการเสนอข่าวสารผ่านทางสื่อ ป้ายโฆษณาการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อสารมวลชน ทางเว็บไซต์ หรืออินเทอร์เน็ต และส่งข่าวกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดเพชรบุรี

4. จากผลการวิจัยที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังขาดการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่นเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทั้งที่มีศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องและท้องถิ่นควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือเวทีประชาคม การศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเช่นด้านศิลปะให้กับนักเรียน/นักศึกษา

5. จากการวิจัยที่พบว่า การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวกลุ่มนักเรียน/นักศึกษาและผู้สูงอายุได้เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญ ดังนั้นหน่วยงาน และผู้เกี่ยวข้อง ควรประสานกับสถาบันการศึกษา จัดอบรมผู้นำชม มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้มีจิตสาธารณะ เพื่อให้ความรู้ นำชมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

6. จากข้อค้นพบที่ว่า ชุมชนมีการปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวิถีชุมชนที่เรียบง่าย มีผู้นำที่เข้มแข็ง ดังนั้นหน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้องและชุมชน ควรนำสิ่งดีๆ เช่น ทูตทางสังคม ทูตทางวัฒนธรรม ความเป็นชาติพันธุ์ในอุ่ออารยธรรมจังหวัดราชบุรี มาเสริมสร้างจุดเด่นให้เกิดการเรียนรู้ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

7. จากการวิจัยที่พบว่าลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา และอาชีพมีส่วนสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากข้อมูลที่เป็นกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรนำข้อมูลนี้เพื่อจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับอายุ การศึกษาและอาชีพ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ของคนในอุ่ออารยธรรมจังหวัดราชบุรี

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงเส้นทางการท่องเที่ยว (Roots) เพื่อการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับจังหวัดเครือข่ายในภาคตะวันตก

3. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาารูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมถึงการพัฒนาเว็บไซต์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดราชบุรี

4. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การใช้วัดเป็นฐานในการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวทางศาสนา) ในจังหวัดราชบุรี

5. ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เชื่อมโยงกับสินค้าการเกษตร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก โอท็อป สินค้าท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดราชบุรี